

Zerdüştlüğün Ağrı ve Çevresine Etkisi

Rükiye Keven

<https://orcid.org/0000-0003-2954-2623> | rukiyesarhan@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, Türkiye

Öz

Geçmişten günümüze kadar aynı ya da yakın coğrafyalarda yaşayan insanlar; komşuluk ilişkileri, ticaret, göçler ve savaşlar neticesinde birbirlerinin kültür, örf, adet ve dinlerinden etkilenmişlerdir. İran da tarih sahnesinde varlığını göstermeye başladığı andan itibaren yakın komşusu olan sınır ülkelerini özellikle dini konuda etkilemiştir. Bu çalışmada, tarihten günümüze 3500 yıl önce Zerdüş't tarafından kurulan Zerdüş'tlüğün ülkemize ve özellikle de Anadolu'nun serhat şehirlerinden biri olan Ağrı ve çevresine etkisi araştırılmıştır. Ağrı'da bulunan Gürbulak sınır kapısı ile coğrafi konum itibarıyla Türkiye'de İran'a en yakın yer Ağrı şehridir. Zerdüş'tlük bugün dünyada yaklaşık 200.000 mensubu bulunan dünyanın en eski tek tanrılı dinlerinden biridir. Zerdüş't, kesin olarak nerede ve ne zaman doğduğu bilinmese de genel kabule göre MÖ 628-551 yılları arasında yaşamıştır. Zerdüş'tlük sadece doğduğu topraklarda sınırlı kalmamış dünyanın çoğu yerinde varlığını göstermiştir. Ahura Mazda'nın önderliğinde doğruluğu savunan Zerdüş't, iyi ve kötünün temel ayrımını yaparak cennet ve cehennem olgusu etrafında ahiret inancını oluşturmuştur. İslam inancında yer alan ve cennete gitmek için geçilmesi gereken sırât köprüsü de Zerdüş'tlük dininin Türkiye sınırları içerisinde görülen etkilerinden biridir. Diğer önemli konulardan biri ise aile kurumunun sağlığını temellendiren çocuk sahibi olmak ve onunla neslinin devamını sağlamaktır. Bebek dünyaya geldiğinde bebek ve annenin 40 ya da 50 gün boyunca toplumdan izole edilmesi Zerdüş'tlükten etkilenilerek kültürleştirdiğimiz olgulardan biridir. Zerdüş'tlükte 40 günlük beklemeden sonra doğum yapan kadının kullandığı tüm eşyaları yakılma suretiyle temizlenirken Ağrı'da bu ritüel su ile temizlenerek hayat bulmuştur. Bu çalışmamızın en temel amacı Zerdüş'tlüğün Türk kültürü içinde nasıl kendine yer bulduğunu ortaya koymaktır. Bu çalışmamız farklı olan iki inanç etrafında oluşan kültür, örf ve adetlerin temel benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymak açısından önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada literatür taraması ve grup örneklemesi yapılarak yüz yüze görüşme yöntemine başvurulmuştur. Batılı araştırmacılar tarafından Ghost-Danc olarak tanımlanan mehdi inancının temeli dahi Anadolu coğrafyasına gelmeden önce Zerdüş'tlüğün kutsal kitabı olan Avesta ve Zerdüş't'ün sözleri olana Gatalarda "Saoşyant" yani "yardımcı, kurtarıcı" olarak geçmektedir. Zerdüş'tlükte Mehdi'nin Zerdüş't'ün soyundan gelineceğine inanılır. Ağrı'da kıyamet öncesi artacak olan kötülükle savaşacak kurtarıcı beklenilmekte ve buna inanılmaktadır. Zerdüş'tlüğün kurtarıcı karakteri Saoşyant, Şif öğretisindeki Mehdi inancının oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Özellikle bu inanış İran ve çevresinde hâkim olan Şia ile beraber Ağrı ve çevresinde varlığını göstermiştir. Bu ve benzeri örnekler çerçevesinde diyebiliriz ki Zerdüş'tlüğün ortaya çıkışı geçmişlere dayansa da başta var olduğu coğrafya olmak üzere

birçok yerde etkisini göstermiştir. Ağrı ve çevresinde sosyal hayatta, dinsel inanç ve yaşantıda, eğitimde, ailede ve daha birçok alanda Zerdüştlüğün izlerini görmekteyiz.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Zerdüştlük, İran, Ağrı, Kültürel Etkileşim.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Zerdüştlüğün Ağrı ve Çevresine Etkisi" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	14.07.2023
Kabul Tarihi	02.08.2023
Yayın Tarihi	08.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sanat ve Beşeri Bilimler, Tarih
Araştırma Alanı	Dinler Tarihi
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/402
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	18. Oturum - 29 Ağustos 2023 Salı 19:00 - 20:10
Telif Hakkı	© 2023 Rukiye Keven. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Keven, Rukiye. "Zerdüştlüğün Ağrı ve Çevresine Etkisi". <i>TSBS Bildiriler Dergisi</i> 3 (2023), 171-174. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.402

The Impact of Zoroastrianism on Ağrı and its Surroundings

Rükiye Keven

 <https://orcid.org/0000-0003-2954-2623> | rukiesarhan@gmail.com

Master's Student, Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş, Türkiye

Abstract

From the past to the present, people living in the same or close geographies have been influenced by each other's culture, customs, traditions, and religions as a result of neighborly relations, trade, migrations, and wars. Iran has also influenced its neighboring border countries, especially in religious matters, from the moment it started to show its presence on the stage of history. In this study, the impact of Zoroastrianism, which was founded by Zoroaster 3500 years ago, on our country and especially on Ağrı and its surroundings, one of the frontier cities of Anatolia, has been investigated. With the Gürbulak border gate located in Ağrı, Ağrı is the closest place to Iran in Turkey in terms of geographical location. Zoroastrianism is one of the oldest monotheistic religions in the World, with approximately 200,000 followers in the world today. Although it is not known exactly where and when Zoroaster was born, it is generally accepted that he lived between 628-551 BC. Zoroastrianism was not limited to the lands where it was born, but also spread to most parts of the world. Zoroaster, who defended righteousness under the leadership of Ahura Mazda, made the basic distinction between good and evil and created the belief in the afterlife around the phenomenon of heaven and hell. The bridge of Sırât, which is a part of Islamic belief and which must be crossed to get to heaven, is one of the influences of Zoroastrianism in Turkey. Another important issue is having children and ensuring the continuation of the family lineage, which underpins the solidity of the family institution. When a baby is born, the isolation of the baby and mother from society for 40 or 50 days is one of the phenomena that we have acculturated under the influence of Zoroastrianism. In Zoroastrianism, after 40 days of waiting, all the items used by the woman who gave birth were cleaned by burning, while in Ağrı, this ritual came to life by cleaning with water. The main purpose of this study is to reveal how Zoroastrianism has found its place in Turkish culture. This study has a very important place in terms of revealing the basic similarities and differences of the culture, customs, and traditions formed around two different beliefs. In this study, a literature review and group sampling were conducted, and face-to-face interviews were used. Even the basis of the belief in the Mahdi, defined by Western researchers as Ghost-Danc, is mentioned as "Saoshiant", meaning "helper, savior" in the Avesta, the holy book of Zoroastrianism, and in the Gathas, the sayings of Zoroaster, before he came to Anatolia. In Zoroastrianism, it is believed that the Mahdi will come from Zoroaster's lineage. In Ağrı, a savior is expected and believed to fight the evil that will increase before the apocalypse. The savior character of Zoroastrianism, Saoshiant, played an important role in the formation of the Mahdi belief in Shiite doctrine. In particular, this belief has shown its presence in Ararat and its environs, along with the Shi'ism that dominated Iran and its environs. Within the framework of these and similar examples, we

can say that although the emergence of Zoroastrianism dates back to the past, it has shown its influence in many places, especially in the geography where it exists. We see traces of Zoroastrianism in social life, religious beliefs and life, education, family, and many other areas in and around Ağrı.

Keywords

History of Religions, Zoroastrianism, Iran, Ağrı, Cultural Interaction.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “The Impact of Zoroastrianism on Ağrı and its Surroundings” presented at the Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-14
Accepted	2023-08-02
Published	2023-08-08
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Art & Humanities, History
Research Area	Religious Studies, History of Religions
Conference	:
Title	3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/402
Location & Date	Online - 26-31 August 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 18 - August 29, 2023, Tuesday 19:00 - 20:10
Copyright	© 2023 Rukiye Keven. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Keven, Rukiye. “The Impact of Zoroastrianism on Ağrı and its Surroundings”. <i>TSBS Proceedings Journal</i> 3 (2023), 171-174. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.402